

Zitierhinweis

Žemlička, Josef: Rezension über: Marie-Madeleine de Cevins (ed.): Olivier Marin, Les saints et leur culte en Europe centrale au Moyen Âge (XIe-début du XVIe siècle), Turnhout: Brepols, 2017, in: Český časopis historický, 2018, 4, S. 1150-1151, DOI: 10.15463/rec.181114136

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

specificky týkají obrany či expanze křesťanství, při čemž nezdědka oba aspekty splývají. Zejména u Karla Velikého se to ukazuje velmi výrazně, neboť na jedné straně jde o zřetelnou jednostrannou expanzi (proti Sasům a jiným pohanům na východě říše), na straně druhé o obranné, a teprve následně aktivní války proti Saracénům či Uhrům. Některé partie vítaně překračují vlastní hranici knihy; tak při výkladech o svatých bojovnících či o (dobrovolné) smrti v boji, za níž byla slibována odměna v ráji. Rozdíl v psychologické přípravě na dobrovolnou smrt v boji s nevěřícími u křesťanů a muslimů mi nepřipadá až tak veliký, pokud vůbec.

Mezi chronologicky návazné partie, kdy na sebe upozorňují zejména kapitoly o dvou profilujících papežích, totiž o Řehoři VII. a Urbanu II., je vložena důležitá kapitola o vztahu duchovních osob k užívání zbraní (Kleriker und Waffen). Jako juxtapozice jsou proti sobě postaveny výnosy celé řady synod, které striktně zakazují účast kleriků na nošení zbraní, stejně jako jejich účast na vojenských taženích. Ale konkrétní situace byla často výrazně odlišná. Přesněji řečeno: postupem doby, jak se církevní struktury prolínaly se světskými, se profilovala v tom smyslu, že zejména biskupové či opati říšských klášterů se postupně často dostávali do čela vojenských formací pečujících o „božský mír“ (treuga Dei). To už ale je za hranicí vlastního tématu knihy. Ostatně Gübele měl oporu v důležité knize Friedricha Prinze z r. 1971. Přesto se tato kapitola čte s užitek. Klíčová kapitola o vlastní první křížové výpravě je v podstatě „výslechem svědků“, skoro tak jak jej u nás známe z Pekařova Žižky.

To bylo v podstatě několik základních tezí autora, který se pečlivě probral velkým

množstvím soudobých pramenů, aby se na jejich základě pokusil o odpověď na otázky, které si kladl. Přiznává ovšem (sebe)kriticky, že řada formulací pramenů k jednotlivým relevantním otázkám je výrazně subjektivní povahy a že tedy za „svatou válku“ v plném slova smyslu lze považovat jen velmi omezený okruh vojenských a vojensko-politických aktivit.

Ivan Hlaváček

Les saints et leur culte en Europe centrale au Moyen Âge (XIe-début du XVIe siècle)

Études réunies par Marie-Madeleine

de CEVINS et Olivier MARIN

(= Hagiologia 13)

Turnhout, Brepols Publishers 2017, 382 s., ISBN 978-2-503-57548-3.

Za námět nového svazku ediční řady Hagiologia zvolili editoři střední Evropu a kultu jejích svatých v hrubém rozpětí od 11. do počátku 16. století. Český zájemce zde kromě již odjinud známých bohemikálních reálií z pera domácích autorů (Petr Kubín, Hana Pátková, dílem i Christian-Frederik Felskau) nalezne řadu příspěvků, vázaných k bližšímu i vzdálenějšímu sousedství, s jejichž tématy se běžně neseťkává. Z celkem patnácti textů jmenujme alespoň některé. Carmen Florei předložila studii o panenských mučednicích (Barbara, Dorota a Kateřina), jejichž uctívání kvetlo v uherském Sedmihradsku v pozdním středověku (The universal cult of the Virgin Martyrs in Late Medieval Transylvania). K zájmu o ostatky svatých a devocionálie v Praze 14. století obrátil pozornost David G. Mengel (Bohemia's Treasure of Saints: Relics and Indulgences in Emperor Charles IV's Prague), na svaté bojovníky-

-osvoboditele v zápase s Osmany v pozdně středověkých Uhrách i v širších balkánských souvislostech se zaměřila Enikő Csukovits (Les saints libérateurs des Turcs en Hongrie à la fin du Moyen Âge). Více statí se v různých polohách obrací k problematice mendikantských světců (Eszter Konrád, Anne Reltgen-Tallon, Ludovic Viallet). Geneviève Bühner-Thierry se vrací ke kultu sv. Vojtěcha s otázkou, zda patří mezi národní nebo evropské světce, (Saint national ou saint européen?), bohužel bez zřetele i k české literatuře nedávných let, která má k tématu rovněž co říci. Výjimky jsou dost řídké. O kultu sv. Stanislava a dalších svatých, uctívaných v Krakově, pojednala Stanislava Kuzmová (The Old and the New: St Stanislaus and Other Cults in Krakow). Další příspěvky se orientují převážně k roli uherských světců ve středověku.

Závěrečného shrnutí se ujala Marie-Madeleine de Cevins. Podtrhla smysl sborníku a ocenila některé netradiční přístupy autorů. Co však postrádáme, to jsou alespoň stručné charakteristiky jednotlivých příspěvkatelů, s nimiž se budeme nejspíše v budoucnu ještě setkávat. Vcelku se však dá mluvit o zdařilém projektu, který zřejmě neskončí bez dalších ohlasů.

Josef Žemlička

Ludwig STUCHLIK

Die alttschechischen Handschriften zur Krönungsordnung der böhmischen Könige
Kiel, Solivagus-Verlag 2014, 468 s.,
ISBN 978-3-943025-16-3.

Korunovační řády jako takové patří do tradiční výbavy královské *maiestas* a jejich výzkum zejména v Německu a ve Francii má již za sebou slušnou historii. S prvními *ordines* se ve vztahu k římským panovníkům, tedy v okruzích latinského světa, setkáváme od 10. století. Jejich verze se postupně vrstvily a badatelskou pozornost k sobě posléze přitáhly korunovační řády francouzských králů. Již ve třicátých letech minulého století vydal Josef Cibulka korunovační řád českých králů (*Ordo ad coronandum regem Boemorum*), vzniklý z popudu Karla IV. samozřejmě v latinské formě. Teprve později se z ní odvíjely staročeské překlady. Literatura, která se k nim váže, je od počinů Pavla Šafaříka a Josefa Emlera dosti obsáhlá a čtenář jistě uvítá shrnutí jejich přínosů, které nyní (kromě dalšího) předkládá Ludwig Stuchlik. Ten se však především věnuje čtyřem klíčovým staročeským rukopisům, v nichž se české *ordines* nacházejí, a sice třem uloženým ve Vídni a jednomu v Praze. Další se nalézají v kodexech uložených v Litoměřicích, Krakově a případně jiných místech. Autor studuje texty především z filologického, kodikologického a paleografického hlediska, jen okrajově se věnuje historickým souvislostem vzniku a upotřebení tohoto druhu pramene. Proto zůstala v podstatě stranou i otázka, nakolik se „karlovský“ korunovační řád odvíjel z někdy uvažovaného vzoru přemyslovských králů. Pro praktické uživatele je připojen *Řád korunovační českého krále*, přeložený do moderní češtiny (s. 157–182), podobně do